

FOLKEOPLYSNING ER GODT FOR HELBREDET

Det står sløjt til med danskernes sundhed. Vi er især overvægtige eller mistrives og sundheden er meget ulige fordelt¹. Kommunerne har ansvaret for sundhedsfremme, forebyggelse og genoptræning, men det går den forkerte vej. Samtidig udnytter kommunerne ikke muligheden i folkeoplysningsloven for at lave partnerskaber med de folkeoplysende foreninger og skoler, der kan være med til at løfte den kommunale sundhedsindsats.

Folkeoplysningen løfter allerede sundhedsopgaver kommunalt, men potentialet er meget større.

Hos de folkeoplysende foreninger og skoler transformeres borgeren fra patient til kursist, det sociale netværk øges og styrkes og den mentale sundhed forbedres. Det er kommunerne, som har det promære ansvar for de to dele af sundhedsindsatsen, der har med forebyggelse og rehabilitering at gøre. Her det netop oplagt at inddrage Folkeoplysningen i arbejdet.

FORSLAG

For at styrke de sundhedsfremmende partnerskaber kommunalt foreslår Dansk Folkeoplysnings Samråd:

1. Sundhedsfremmende partnerskaber skal skrives ind i lovgivningen
2. Folkeoplysningsmidlerne skal ikke betale for sundhedsfremme, som tilfældet er i dag
3. Tilføj folkeoplysningen i regeringens initiativer

DE GODE EKSEMPLER: RANDERS OG NYBORG

KOL-KOR I RANDERS

I et samarbejde mellem Lungeforeningen og Randers Kommune har DOF-skolen etableret et kor for KOL-ramte. Korsang afhjælper KOL-generne, og det styrker patienterne sociale liv at deltage i en aktivitet, hvor de ikke betragtes som patienter.

AFTENSKOLE PÅ RECEPT I NYBORG

Efter endt kommunalt genoptræningsforløb fik patienter i Nyborg mulighed for, at fortsætte i samme rammer og med samme behandler i regi af aftenskolen AOF-Østfyn. Aftenskolen ansatte fysioterapeuten/underviseren. Hvilket gav en glidende overgang for patienten og sikrede fortsat genoptræning.

Folkeoplysningslovens §34 stk. 4 slår fast, at kommunale folkeoplysningspolitikker skal lægge en ramme for "Samspil mellem den folkeoplysende virksomhed og øvrige politikområder, herunder muligheder for indgåelse af partnerskaber om løsning af konkrete opgaver".

Mange steder er der gode eksempler på velfungerende partnerskaber, men det fulde potentiale udnyttes ikke.

LØSNING: SKRIV SUNDHEDSFREMMENDE PARTNERSKABER IND I LOVGIVNINGEN

Der er brug for sundhedsfremmende klausuler for kommunerne, der forpligter dem til at invitere folkeoplysende foreninger og skoler til at deltage i udformning og gennemførelse af kommunens sundhedsansvar – både sundhedsfremme, forebyggelse og genoptræning.

Det kan ske gennem en tilpasning af folkeoplysningsloven og/eller sundhedsloven, som tilføjes nye paragraffer.

UDFORDRING: PARTNERSKABER UDNYTTES IKKE

Sundhedslovens §119 pålægger kommunerne ansvaret for at skabe "rammer for en sund levevis" og etablere "forebyggende og sundhedsfremmende initiativer for borgerne"².

“**DE FOLKEOPLYSENDE FORENINGER OG SKOLER KAN NETOP HJÆLPE MED AT LØFTE KOMMUNENS FOREBYGGENDE OPGAVER, SÅ SUNDHEDSUDGIFTERNE FOR SAMFUNDET MINDSKES.**”

VIDSTE DU, AT ...

66% AF DELTAGERNE MENER, AT AFTENSKOLERNE BIDRAGER TIL DERES POSITIVE MENTALE SUNDHED?

Samtidig er folkeoplysende foreningers og skolars rehabiliterende aktiviteter oplagte til at bygge bro mellem et kommunalt sundhedstilbud og det civile samfund, som eksemplet fra Nyborg viser.

UDFORDRING: PARTNERSKABER OM SUNDHEDSFREMME FINANSIERES AF FOLKEOPLYSNINGEN

I dag finansieres sundhedsfremmende partnerskaber mellem kommunen og folkeoplysningen fra folkeoplysningsmidlerne. Det betyder, at pengene går fra andre folkeoplysende aktiviteter – også selvom partnerskabet træder i stedet for en kommunal sundhedsopgave, som medfører at kommunen sparer penge på sundhedsområdet.

Når støtten kommer fra folkeoplysningsmidlerne, er kommunerne begrænset til maksimalt, at kunne støtte med et beløb svarende til 1/3 af udgifterne til underviser- og lederlønninger. Det presser deltagerbetalingen op og afholder de svageste borgere fra at deltage i disse sundhedsfremmende aktiviteter.

LØSNING: PARTNERSKABER OM SUNDHEDSFREMME FINANSIERES AF KOMMUNENS SUNDHEDSKONTI

Hvis det er en sundhedsopgave der løses, skal sundhedsbudgettet finansiere det. Så enkelt burde det være. Det vil sikre, at der fortsat er et rigeligt budget til den brede folkeoplysning og samtidig vil det holde deltagerbetalingen til de folkeoplysende sundhedsaktiviteter på et niveau, hvor alle kan være med.

Endelig vil en ændret finansieringskilde gøre det muligt at støtte aktiviteter med flere midler. I dag sætter folkeoplysningsloven et loft over støtten svarende til maksimalt 1/3 af underviser- og lederlønningerne. Ved en ændret finansieringskilde, vil denne regel ikke længere gælde. Det vil sikre kvalitetsundervisning og lavere deltagerbetaling.

ØKONOMI

Ved at gennemføre sundhedsaktiviteter i partnerskaber vil kommunerne spare driftsmidler, da aktiviteterne i dette regi ofte er billigere at drive, og der kan indkræves deltagerbetaling.

Samtidig er de afledte effekter af sundhedsaktiviteter i folkeoplysningsregi fællesskab, mentalt velvære og livskompetencer.

KOL-kor i Randers

Koret blev oprettet på grundlag af en éngangsbevilling på 181.000 kr. fra Region Midts kulturpulje til Lungeforeningen. Koret benytter gratis kommunale lokaler. Driftsudgifter dækkes i første år af 100 procent deltagerbetaling. Fra næste sæson modtager DOF-skolen folkeoplysningsmidler fra kommunen og kan nedsætte deltagerbetalingen med op til en tredjedel.

Aftenskole på recept i Nyborg

Kommunen finansierede i en forsøgsperiode rabat på deltagerbetalingen på 25 % til målgruppen, dvs. patienter i genoptræningsforløb, efter nuværende retningslinjer. Rabatten gjaldt både genoptræningsforløbene og andre aftenskolehold, der ikke var formelt sundhedsrelaterede. Rabatten forudsatte henvisning fra sundhedspersonale eller fra kommunen.

Da forsøget ophørte, fortsatte kommunen og nogle sundhedspersonaler at henvise. AOF Østfyn fortsatte aktiviteten, men med færre deltagere, fordi dele af målgruppen er økonomisk belastet, pga. sygedagpenge eller anden nedsat indkomst.

Casen understreger behovet for at indtænke de folkeoplysende tilbud i den almindelige drift og ikke bare som midlertidige forsøgsprojekter, der går i sig selv, når finansieringen ophører.

NUVÆRENDE KOMMUNALE SUNDHEDSUDGIFTER (2017):

GENOPTRÆNING OG VEDLIGEHOLDELSESTRÆNING:

2,2 MIA. KR.*

SUNDHEDSFREMME OG FOREBYGGELSE:

933 MIO. KR.*

*Personbefordring, ledelse og administration er ikke medregnet³

UDFORDRING: FOLKEOPLYSNINGENS SUNDHEDSINDSATS UDFORDRES

Regeringen offentliggjorde i november en række initiativer, der skal få flere til at bevæge sig med det formål at fremme sundhed og beskæftigelse. Initiativerne har særlig fokus på at inkludere udsatte grupper i idrætsfællesskaber.

Folkeoplysningen tegner sig for en betydelig del af befolkningens bevægelsesaktiviteter, og den bidrager til den mentale sundhed med andre typer aktiviteter. Men folkeoplysningen er ikke tænkt med ind i regeringens gode initiativer, kun idrætten. Det kan få den konsekvens, at der blot flyttes aktivitet fra folkeoplysning til idrætsorganisationer uden at flere kommer til at bevæge sig. For mange handler sundhed desuden ikke kun om bevægelse, men også om kosten eller den mentale trivsel og styrke. Viften af sundhedstilbud er bredere i folkeoplysningen end i idrætten, hvilket egner sig bedre til nogle målgrupper.

LØSNING: TILFØJ FOLKEOPLYSNINGEN I REGERINGENS INITIATIVER

Regering kan med fordel indtænke folkeoplysningen i dens indsatser på sundhedsområdet. Konkret kan regering inddrage folkeoplysningen i to af dens fire aktuelle initiativer. Det kan ske ved disse tilføjelser til de oprindelige formuleringer (vores forslag i kursiv):

- Inklusion i lokale fællesskaber gennem idræt og *folkeoplysning*: Socialt udsatte er den gruppe, der har den laveste idræts- og *lærings*deltagelse i Danmark. Derfor vil regeringen støtte en indsats for inklusion af socialt udsatte målgrupper i idræts- og *folkeoplysnings*fællesskaber.

- 'Motion og fællesskab på recept': Regeringen vil med inddragelse af idræts- og *folkeoplysnings*organisationerne støtte konceptet 'Motion og fællesskab på recept', hvor der inden for en national ramme kan ydes støtte til en række partnerskabsprojekter. Med projekterne skal der udvikles samarbejde mellem foreninger, kommuner, jobcentre mv., så udsatte borgere i højere grad kan guides til idræts- og *folkeoplysnings*aktiviteter som led i både sundheds- og beskæftigelsesfremmende indsatser.

“ **FOLKEOPLYSNINGEN TEGNER SIG FOR EN BETYDELIG DEL AF BEFOLKNINGENS BEVÆGELSESAKTIVITETER, OG DEN BIDRAGER TIL DEN MENTALE SUNDHED MED ANDRE TYPER AKTIVITETER.** ”

1. <https://www.sst.dk/da/nyheder/2018/ny-undersoegelse-det-gaar-den-forkerte-vej-med-sundheden>
2. <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=199871#ide3d8c9ee-9f62-4b79-9cea-c2cbe87b7ad9>
3. Danmarks Statistik, Statistikbanken Regk 53/konto 4.62 (82-88)